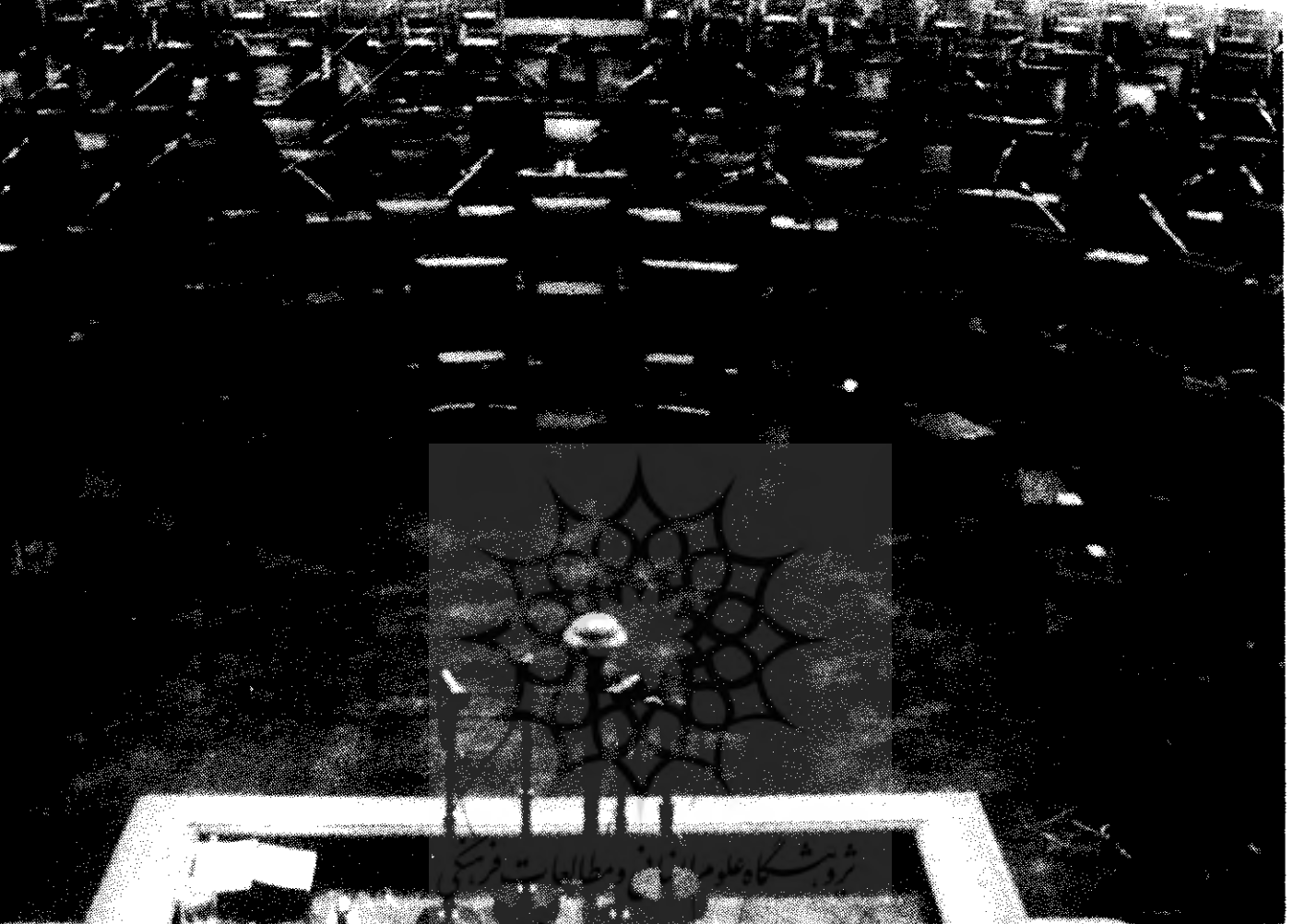


عملکرد مجلس



واقعی از نیازها و خواسته‌های مردم انعکاس دهنده‌ی آن‌ها در مجلس باشد.

توجه به مسائل و مشکلات زنان که در واقع نیمی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند، از عمده‌ترین وظایف نمایندگان به خصوص زنان منتخب حاضر در مجلس محسوب می‌شود. زیرا از جمله تکالیف مهمی که قانون اساسی مقرر داشته عبارت است از:

- ۱- تضمین حقوق زن در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی.
- ۲- ایجاد زمینه‌های مساعد برای رشد شخصیت زن و احیای حقوق مادی و معنوی او.
- ۳- حمایت از مادران به خصوص در دوران بارداری و حضانت از فرزند و حمایت از کودکان بی‌سرپرست.

مجلس شورای اسلامی پایگاه اصلی انعکاس خواسته‌های مردم است که در عموم مسائل در حدود مقرر در قانون اساسی به وضع قانون مبادرت می‌کند. عهده‌دار این امر خطیر، زنان و مردان منتخبی هستند که به نمایندگی از سوی مردم در مجلس حضور می‌یابند و سوگند یاد می‌کنند که پاسدار حریم اسلام و نگهبان دستاوردهای انقلاب اسلامی بوده و به عنوان امینی عادل در حفظ و دیعه‌ای که ملت به آن‌ها سپرده است، کوشا و در گفته‌ها و نوشته‌ها و اظهار نظرها، استقلال کشور و آزادی مردم و تأمین مصالح آن‌ها را مد نظر داشته باشند. با عنایت به مطالب فوق، می‌توان دریافت، وظیفه‌ی یک نماینده توجه به تمام ابعاد زندگی مردم در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، آموزشی، پرورشی و... است تا با درک

● پرسشی که درباره‌ی طرح الحاق یک بند به ماده‌ی شش فصل چهارم قانون مطبوعات بی‌پاسخ ماند، این است که آیا نوشتن مطالبی در مورد حقوق زنان و آگاه کردن آنان، بین زن و مرد ایجاد تضاد می‌کند و نباید صورت گیرد؟

حکم در مورد زن و خانواده

افسانه زمانی

فهرست قوانین مصوب دوره پنجم مجلس شورای اسلامی در زمینه زن و خانواده

۱۰ - قانون تشکیل شورای عالی اشتغال، «رشد و توسعه اشتغال گروه‌های خاص، معلولین، زنان و جوانان».^{۱۱}

۱۱ - قانون انطباق امور اداری و فنی مؤسسات پزشکی با موازین شرع مقدس.^{۱۲}

۱۲ - قانون تأمین اعتبار احداث، تکمیل، توسعه و تجهیز اماکن ورزشی (۱۲ درصد برای توسعه فضاهای ورزشی بانوان).^{۱۳}

۱۳ - طرح اصلاح قانون خدمت نیمه وقت بانوان.^{*}

۱۴ - الحاق یک بند به ماده شش فصل چهارم قانون مطبوعات. «منع استفاده ابزاری از تصویر زن در مطبوعات»

شایان ذکر است که در زمینه مسائل زنان و خانواده، قوانین نیز توسط مراجع ذیصلاح دیگر نظیر هیأت وزیران، سازمان بهزیستی، شورای عالی انقلاب فرهنگی و... به تصویب رسیده که خارج از بحث می‌باشد.

* - قانون تعیین مدت اعتبار گواهی عدم امکان سازش: به موجب قانون مذکور مدت اعتبار گواهی نامه عدم امکان سازش سه ماه از تاریخ ابلاغ تعیین گردید و به زن و شوهر این امکان را داد که ظرف مهلت مذکور به دفتر طلاق مراجعه و واقعه مذکور را ثبت نمایند و پس از انقضاء مدت مقرر، گواهی نامه عدم امکان سازش از اعتبار ساقط است.

* - طرح اصلاح قانون خدمت نیمه وقت بانوان: در قانون به بانوان این حق داده شده بود که $\frac{1}{4}$ وقت خود را در اداره صرف کرده، به صورت پاره وقت باشند البته حقوق و مزایای آن‌ها نصف می‌گردد. در طرح اصلاح قانون مذکور پیشنهاد گردید که این میزان با موافقت بالاترین مسوول دستگاه اجرایی به $\frac{1}{2}$ تقلیل یابد. البته به همان میزان هم حقوق و مزایای آن‌ها کسر می‌شود.

۱ - قانون الحاق یک تبصره به ماده ۴۲ آیین نامه داخلی مجلس. «تشکیل کمیسیون زنان، جوانان، خانواده».^۱

۲ - قانون الحاق یک تبصره به ماده ۱۰۸۲ قانون مدنی «در خصوص تعیین و احتساب مهریه به نرخ روز».^۲

۳ - قانون تعیین مدت اعتبار گواهی عدم امکان سازش.^{۳*}

۴ - قانون اصلاح ماده ۱۱۷۳ قانون مدنی. «در باب حضانت».^۴

۵ - قانون اختصاص تعدادی از دادگاه‌های موجود به دادگاه‌های موضوع اصل ۲۱ قانون اساسی. «دادگاه خانواده».^۵

۶ - قانون الزام فراگیری آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برای اشتغال به کار. «در جهت رفع مشکلات زنان جویای کار در کلیه مراکز استان‌ها و شهرستان‌ها».^۶

۷ - تبصره شش قانون بودجه سال ۷۸ کل کشور. «تأمین هزینه‌های جاری ضروری فعالیت‌های اجتماعی امور بانوان».^۷

۸ - قانون تشویق احداث و عرضه واحدهای مسکونی استیجاری. «با حفظ اولویت برای زنان سرپرست خانوار».^۸

۹ - قانون الزام به پذیرش افراد واجد شرایط استفاده «از سهمیه ایثارگران در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور» با احتساب اختصاص پنج درصد ظرفیت به همسران شهدا و جانبازان بالای ۵۰ درصد و همسران آزادگان با سنوات چهار سال به بالا.^۹

خود در مجلس داشته باشند مسلماً بهتر می‌توانند به اراده‌ی نظرات و طرح‌های خود بپردازند.

به همین دلیل همواره این سؤال مطرح بود که وقتی چنین کمیسیونی می‌تواند موجب استحکام و انسجام طرح‌های مربوط به زنان در مجلس باشد چرا طرح تشکیل آن پذیرفته نمی‌شود؟

تا این که خوشبختانه طرح مذکور در آغاز دوره پنجم با عنوان «قانون الحاق یک تبصره به ماده ۴۲ آیین

ارائه کنندگان طرح اصلاح ماده ۱۱۷۳ قانون مدنی و الحاق دو تبصره به آن در موضوع حضانت طفل، ضرورت این طرح را ناشی از عدم شفافیت و ابهام موجود در این ماده ذکر کردند.

۱ - ایجاد دادگاه صالح برای حفظ کیان و بقای خانواده.

۲ - ایجاد بیمه‌ی خاص بیوگان و زنان سالخورده بی‌سرپرست.

۳ - اعطای قیمومت فرزندان به مادران شایسته بر جهت غبطه آن‌ها در صورت نبودن ولی شرعی.^۱

۴ - برای درک این مطلب که نمایندگان دوره پنجم مجلس، تا چه حد در انجام این وظیفه کوشا بوده و به اهداف مقرر در قانون اساسی جامعه عمل پوشانیده‌اند، به بررسی عملکرد آنان از بعد مسائل زن و خانواده پرداخته و نقاط قوت و ضعف فعالیت‌های آنان را مورد ارزیابی قرار می‌دهیم.

الف) جنبه‌های مثبت عملکرد مجلس پنجم: تشکیل کمیسیون زنان، جوانان و خانواده، تعیین مهریه به نرخ روز، اصلاح ماده ۱۱۷۳ قانون مدنی در باب حضانت و ایجاد دادگاه‌های خانواده جمله فعالیت‌های مثبت و ثمربخش نمایندگان در این دوره محسوب می‌شود که به شرح مختصری از آن‌ها می‌پردازیم:

- تشکیل کمیسیون زنان، جوانان و خانواده:

دوره چهارم، طرحی به نام «الحاق یک تبصره به ماده ۴۲ آیین نامه داخلی مجلس» ارائه شد مبنی بر آن که کمیسیون ویژه‌ای برای رسیدگی به مسائل مربوط به امور زنان تحت عنوان «کمیسیون ویژه امور زنان» به دیگر کمیسیون‌های مجلس اضافه گردد. افسانه این طرح به تصویب نرسید.

این در حالی بود که از یک سو بنیادی بودن نقش خانواده در جامعه و اهمیت رسیدگی به مشکلات زنان محور اصلی خانواده محسوب می‌شوند، ضرورت تشکیل این کمیسیون را ایجاد می‌کرد و از سوی دیگر نهادهای سازمان‌های مختلفی که در ارتباط با آن کار می‌کنند مکانی را برای طرح مسائل و مشکلات

نامه داخلی مجلس» به تصویب رسید بدین شرح: «تبصره: کمیسیونی جهت رسیدگی به مسائل مربوط به زنان، جوانان و خانواده تحت عنوان «کمیسیون امور زنان، جوانان و خانواده» به کمیسیون‌های فوق اضافه می‌گردد.» و در ادامه مقرر می‌دارد که نصف اعضای کمیسیون از نمایندگان زن داوطلب خواهد بود.

۲ - احتساب و تعیین مهریه به نرخ روز: طرح الحاق یک تبصره به ماده ۱۰۸۲ قانون مدنی در

خصوصاً مهریه از شاخص‌ترین فعالیت نمایندگان این دوره محسوب می‌شود. هدف اصلی در ارائه این طرح آن بود که با توجه به ایجاد تورم و کاهش ارزش پول در جامعه، تغییر بسیار خاصی در ارزش مهریه‌ها به وجود آمده بود. به عنوان مثال اگر زنی که مهریه‌اش حدود ۴۰ سال پیش ۱۰۰۰۰۰ تومان بوده، اکنون آن را مطالبه نماید، هیچ ارزش مالی قابل توجهی که در واقع یک پشتوانه اقتصادی برای زن محسوب گردد، ندارد. به گونه‌ای که منبر کمیسیون قضایی مجلس، ضمن بیان اهمیت این طرح، در سخنان خود به طنز از شخصی نقل می‌کند که به همسر خود می‌گفت: «مهر تو ۵۰۰ تومان است می‌گویم بیا همین مرغ را بردارو برو. بقیه هم مال خودت. بقیه‌اش را نمی‌خواهد پس بدهی!»^{۱۴}

این سخن بیانگر واقعیتی تلخ از عدم توجه به حقوق زنان و بی‌عدالتی در حق آنان بود. تا آن جا که مرضیه صدیقی ارائه‌ی این طرح را یکی از مصادیق بارز پیاده کردن عدالت اجتماعی می‌داند. خانم‌ها نفیسه فیاض‌بخش و مرضیه وحید دستجردی نیز از طراحان بوده و بر ضرورت تصویب آن در طی سخنان خویش تأکید می‌نمودند.

در برابر مخالفت‌هایی که با این طرح صورت می‌گرفت، مدافعان ضرورت تصویب آن را به خصوص در جهت حمایت از زنانی عنوان می‌کردند که از میزان سواد پایینی برخوردارند و صاحب یک شغل و بالتبع در آمد اقتصادی نیستند. عمر و جوانی خود را در پای همسر و فرزندان خویش ریخته و اکنون با این مقدار ناچیز مهریه کاملاً بی‌پشتوانه‌اند.

نکته تاسف برانگیز در طول مذاکرات نمایندگان در مورد طرح مذکور، بیان واهی یکی از مخالفان است که بدون بینش و آگاهی نسبت به مسائل روز و عدم توجه به رعایت شخصیت والای زن، سخنانی را عنوان می‌کند که هر انسان آگاهی را به حیرت وامی‌دارد. هر چند نمایندگان زن در طی جلسات، تلاش خود را در جهت پاسخگویی به مخالفان، صرف کردند متأسفانه در این مورد به اعتراضی کوتاه بسنده نمودند. در حالی که پاسخی منطقی و عکس‌العمل صحیح و معقول می‌توانست راه را بر بیان این گونه سخنان ناشایست ببندد.

روی سخن ما با آقای عباس عباسی است که در مخالفت با این طرح، برابری ارزش مهریه را با ارزش زن در قالب یک بحث فقهی به نام «ثمن و مثن» بیان می‌کند بدین بیان که زن استهلاک دارد و چون پس از چند سال مثل روز اول نیست دلیلی ندارد که مهریه‌اش به نرخ روز محاسبه شود.

تنها پاسخ، عکس‌العمل خانم وحید دستجردی با این اعتراض کوتاه است: «منظور ایشان از ثمن و مثن چیست؟ ما واقعاً انتظار نداریم با این قضیه بسیار مهم و حیاتی اینگونه برخورد شود!»^{۱۵} در حالی که خدمت آن نماینده باید عرض کرد که یک زن از زمانی که وارد زندگی شوهر خویش می‌شود،

● با وجودی که اکثریت نمایندگان بر مشکلات مالی، اجرایی و نتایج ناگوار تصویب طرح انطباق اشراف و آگاهی داشتند ولی در عین حال به خاطر این که به مخالفت با موازین شرع متهم نشوند به آن رای موافق دادند و این طرح به تصویب رسید.

در طول سالیان زندگی نه تنها از ارزش او کاسته نمی‌شود بلکه در مقام یک مادر مهربان و یک همسر وفادار بار عاطفی سنگینی را به دوش می‌کشد به گونه‌ای که ارزش وی از زمان عقد ازدواج هزاران بار افزون می‌گردد. تا آن جا که حتا ارائه‌ی این طرح نیز، تعیین کننده‌ی ارزش وی نیست. زیرا مهربانی و لطف وی در کانون خانواده با معیار مادی سنجیده نمی‌شود ولی حداقل گامی است کوچک در جهت احیای حقوق مادی وی.

نکته دیگری که در مورد این طرح حائز اهمیت است آن که متأسفانه تعداد آراء موافق نسبت به تعداد حاضرین مجلس، چشمگیر نبود. در رای‌گیری که در مورد طرح صورت گرفت کل نمایندگان که در مجلس حضور داشتند ۲۰۹ نفر بودند که از این تعداد آرای موافق ۱۰۶ رای و مخالف ۷۹ رای بود.

این نشان می‌دهد که علی‌رغم حضور نمایندگان زن در کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس و با وجود اشراف و آگاهی که به ضرورت تصویب این طرح داشتند ولی تلاش و کوشش کافی را در جهت دفاع از آن و پاسخگویی به مخالفان انجام ندادند و یا به دلایلی نتوانستند ضرورت تصویب طرح را به مخالفان آن گونه که شایسته است بقبولانند. به گونه‌ای که این طرح، هرچند به تصویب رسید، ولی در حالت بینابینی قرار داشت که در صورت رد آن چه بسا تا دوره‌ی بعد که شاید نمایندگان دیگر حقیقتاً به ضرورت آن پی می‌بردند، حقوق زنان زیادی از جامعه در این زمینه تضییع می‌گردید.

۳- اصلاح ماده‌ی ۱۱۷۳ قانون مدنی و الحاق دو تبصره به آن:

متن ماده مذکور قبل از اصلاح چنین بود. ماده‌ی ۱۱۷۳ قانون مدنی: «هرگاه در اثر عدم مواظبت یا انحطاط اخلاقی پدر یا مادری که طفل تحت حضانت اوست صحت جسمانی یا تربیت اخلاقی طفل در معرض خطر باشد محکمه می‌تواند به تقاضای اقربای طفل یا به تقاضای قیم او یا به تقاضای مدعی‌العموم، هر تصمیمی را که برای مصلحت طفل مقتضی بداند، اتخاذ نماید.» ارائه‌کنندگان، ضرورت این طرح را ناشی از عدم شفافیت و ابهام موجود در این ماده ذکر

می‌کردند. زیرا ابهامات مواد قانونی باعث می‌شود که وحدت رویه اعمال نگردد و سلیقه‌های مختلف قضات در این زمینه امکان اجرایی داشته باشد.

ماده‌ی ۱۱۷۳ مورد بحث از قانون مدنی نیز به خاطر کلیت و شمولی که داشت و به خاطر ابهامات موجود در آن، متأسفانه خاصیت اجرایی خود را در دادگاه‌ها از دست داده بود. در واقع مشکل در تطبیق عناوین مذکور در ماده ۱۱۷۳ با مصادیقش بود. به همین دلیل ضرورت اصلاح این ماده و بیان مصادیقی از آن احساس می‌شد.

مخالفان طرح چنین عنوان می‌کردند که «انحطاط اخلاقی پدر و مادر» یا هر کس دیگر قابل ضبط و دارای حد و مرز نیست. در واقع به میزان تفاوت انسان‌ها، عوامل فساد مختلف است. مقوله‌ی انحطاط اخلاقی که در ماده ۱۱۷۳ بدان اشاره شده است یک مقوله تشکیکی و مبهم است که در قالب چند مورد محصور نمی‌گنجد.

موافقان طرح از جمله خانم نفیسه فیاض‌بخش که حقیقتاً در دفاع از طرح مذکور و بیان ضرورت تصویب آن تلاش‌های قابل توجهی نمودند، پاسخ می‌دادند که طرح مذکور ذکر مصادیقی از عدم مواظبت یا انحطاط اخلاقی است تا ذهن قضات را به مسئله روشن نموده و آن‌ها را در اجرای عدالت یاری نماید. بنابراین این موارد جنبه حصری ندارند تا از این باب مشکل پدید آید. در ابتدای طرح نیز آمده: «موارد ذیل از مصادیق...»

عین عبارت طرح که در تاریخ ۷۶/۸/۱۱ به تصویب رسید و جنبه‌ی قانونی پیدا کرد چنین است:

ماده‌ی ۱۱۷۳ ق. م: «هرگاه در اثر عدم مواظبت یا انحطاط اخلاقی پدر یا مادری که طفل تحت حضانت اوست، صحت جسمانی یا تربیت اخلاقی طفل در معرض خطر باشد، محکمه می‌تواند به تقاضای اقربای طفل یا به تقاضای قیم او یا به تقاضای رئیس حوزه قضایی، هر تصمیمی را که برای حضانت طفل مقتضی بداند، اتخاذ کند.

موارد ذیل از مصادیق عدم مواظبت و یا انحطاط اخلاقی هر یک از والدین است:

- ۱- اعتیاد زیان‌آور به الکل، مواد مخدر و قمار.
- ۲- اشتهار به فساد اخلاق و فحشاء.
- ۳- ابتلا به بیماری‌های روانی با تشخیص پزشکی قانونی.

۴- سوء استفاده از طفل یا اجبار او به ورود در مشاغل ضداخلاقی مانند فساد، فحشاء، تندی‌گری و قاچاق.

۵- تکرار ضرب و جرح خارج از حد متعارف.»

۴- تشکیل دادگاه خانواده:

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، همگام با تحولاتی که در سیستم قضایی کشور صورت گرفت، دادگاه‌های مدنی خاص جای‌گزین دادگاه حمایت خانواده شدند. دادگاه‌های مدنی خاص در دعاوی راجع به نکاح، طلاق، فسخ نکاح، مهر، نفقه زوج و سایر اشخاص واجب‌النفقه و حضانت صلاحیت داشتند. تالین که در

● نکته‌ی تأسف‌آور در طرح احتساب و تعیین مهریه به نرخ روز، بیان واهی یکی از مخالفان بود که بدون بینش و آگاهی نسبت به مسائل روز و عدم توجه به رعایت شخصیت والای زن، سخنانی را عنوان کرد که هر انسان آگاهی را به حیرت وامی داشت.

قرار داد ولی طراحان آن مقصود خود را پیروی از فرامین امام رحمة‌الله عنوان کردند که ایشان فرموده بودند: «من امیدوارم و آرزو دارم به آن روزی برسیم که پرستاران مرد از بیماران مرد و پرستاران زن از بیماران زن پرستاری کنند.» و نیز در جهت اجرای فرامین مقام معظم رهبری که می‌فرمایند: «بیاید در فکر طرحی باشید که خواهران در امور پزشکی خودکفا باشند. مطلوب ما آنجاست که درمان خواهران بیمار توسط اطباء خواهر و همجنس صورت گیرد. می‌بایست در این زمینه طرح بیاورید و به فکر باشید.»

درست به همین دلیل بود که مخالفان تأکید می‌کردند که با خود طرح فی‌نفسه مخالف نیستند بلکه با توجه به مسائل و مشکلاتی که به دنبال دارد، مخالفت با آن را ایجاد می‌کند از جمله این مشکلات عبارت است از: اولاً این طرح بار مالی دارد. زیرا اجرای آن در تمام مؤسسات و مراکز پزشکی و بیمارستان‌ها، مستلزم صرف هزینه‌های بالایی است که از توان بودجه‌ی کشور خارج است.

ثانیاً موارد مذکور در این طرح یک بحث آیین نامه‌ای است و ضرورت تصویب آن در قالب قانون احساس نمی‌گردد. زیرا در ماده یک به تعریف مؤسسات پزشکی می‌پردازد. در ماده دو آمده است: «اتاق‌های رختکن و محل کار آقایان و خانم‌ها باید از هم جدا باشد که عملاً در حال حاضر اتاق‌های رختکن جداست ولی اتاق‌های کار نه تنها در بیمارستان‌ها بلکه در هیچ یک از ادارات جدا نیست. در ماده سه آمده است: «کارکنان زن و مرد مکلف به رعایت پوشش کامل اسلامی و موازین شرعی هستند. این هم اصلی است که باید در تمامی ادارات و در سطح جامعه اجرا شود.

در ماده‌ی چهار آمده است: کسانی که به عیادت بیماران می‌روند رعایت مسائل اسلامی را بنمایند. این امری است که لزوم رعایت و اجرای آن در تمام مراکز و موارد به عنوان یک اصل بدیهی و مسلم است.

تنها پیام این طرح در ماده پنج گنجانده شده است. بدین بیان که: اقدامات تشخیصی، درمانی، جابجایی بیماران و... باید توسط کارکنان هم جنس بعمل آید. البته بلافاصله استثنایی قائل شده که در موارد ضرورت می‌توان آن را نادیده گرفت و توسط افراد غیر هم جنس این عمل صورت گیرد.

ثالثاً: مشکل اجرایی دارد که آن را در قالب سخنان یکی از مخالفان بیان می‌کنیم: «من در جلسه‌ای که خدمت وزیر بهداشت و درمان بودم، ایشان اعلام فرمودند که در شهر مقدس قم، تصادفی اتفاق افتاد که همی مجروحین حادثه را سوار وانت بار کرده و به بیمارستان شهید بهشتی قم منتقل کردند. متصدیان و مسئولین خدمات بیمارستان مذکور چون مسؤلیت‌شان مداوا و معالجه بیماران زن بوده، زنان مجروح را جدا کردند و به مصدومین مرد اعلام کردند که آن‌ها به بیمارستان دیگر منتقل گردند.»^{۱۶}

بیان این سخنان خود نشان دهنده‌ی نقاط ضعف طرح مذکور است. با وجودی که اکثریت نمایندگان بر

ال ۲۳ قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب به موجب رسیدن به موجب قانون مذکور، دادگاه‌هایی با صلاحیت عام ایجاد شد و حاکم دادگاه‌های عمومی مجوز مخصوص از طرف قضائیه، صلاحیت رسیدگی دعاوی راجع به اصل نکاح و طلاق را دارا گردید و در آردی که دادگاه مدنی خاص سابق صالح به رسیدگی به دادگاه عمومی رسیدگی به آن‌ها را برعهده گرفت. اما با عنایت به تراکم پرونده‌های خانوادگی و نیز سانسیت و ضرورت عدم تداخل آن‌ها با موضوعات دیگر، نیاز شدید به وجود محاکم خاصی برای رسیدگی به امور خانواده احساس می‌شد. خانم مرضیه مستجدی از ارائه کنندگان این طرح خصوصاً بر لزوم حضور مشاور قضایی زن در دادگاه خانواده تأکید می‌کردند بدین بیان که بسیاری از زنانی که امروز به خاطر دعاوی خانوادگی به دادگاه‌ها مراجعه می‌کنند از مسائل حقوقی و قضایی سررشته چندان ندارند و از سوی دیگر از آنجا که پرسنل دادگاه را مردان تشکیل می‌دهند، بسیاری از خانم‌ها نمی‌توانند مسائل و مشکلات خود را بازگو نمایند و نتیجتاً مشکلات آن‌ها منحل باقی می‌ماند. با توجه به حفظ کرامت و منزلت آن، ما موظفیم برای ایشان وسایل خاصی را فراهم کنیم که بتوانند مسائل خود را آن جا بازگو کنند و سانی که می‌توانند مورد مشاوره از جانب این زن‌ها را بگیرند، قضات مشاور زن در دادگاه‌ها هستند که بد از وجود این مشاورین قضایی زن در دادگاه‌های خانواده حتماً‌المقدور استفاده شود. تا این که شبخاتانه در دوره‌ی پنجم طرحی با عنوان «طرح تمناص تعدادی از دادگاه‌های موجود به دادگاه‌های ضوع اصل ۲۱ ق.ا» به مجلس ارائه گردید و در تاریخ ۷۶/۵/۸۰ به تصویب رسید. بدین شرح:

ماده واحده - رییس قوه قضائیه مکلف است ظرف مدت سه ماه در حوزه قضایی شهرستان‌ها به تناسب جمعیت آن حوزه، حداقل یک شعبه از شعب دادگاه‌های عمومی را برای رسیدگی به دعاوی خانوادگی تمناص دهد. پس از تخصیص این شعب، دادگاه‌های عمومی حق رسیدگی به دعاوی مربوط به این دادگاه‌ها نخواهند داشت.

صلاحیت دادگاه خانواده عبارت است از رسیدگی به دای مربوط به:

- نکاح موقت و دائم
- طلاق و فسخ نکاح و بطل مدت و انقضاء مدت
- مهریه
- جهیزیه
- اجرةالمثل و نخله‌ی ایام زوجیت
- نفقه موقوفه و جاریه زوجه و اقربای واجب النفقه
- حضانت طفل و ملاقات وی
- نسب
- نشوز و تمکین
- ۱- نصب قیم و ناظر و ضم‌امین و عزل آن‌ها.
- ۲- حکم رشد
- ۳- ازدواج مجدد

۱۲ - شرایط ضمن عقد

تبصره ۱: قضات دادگاه‌های خانواده باید متأهل و با سابقه‌ی حداقل چهار سال کار قضایی باشند.

تبصره ۲: در حوزه‌های قضایی بخش، دادگاه عمومی بخش قائم مقام دادگاه خانواده خواهد بود.

تبصره ۳: هر دادگاه خانواده حتماً‌المقدور با حضور مشاور قضایی زن شروع به رسیدگی نموده و احکام پس از مشاوره با مشاوران قضایی زن صادر خواهد شد.

(ب) جنبه‌های دیگر عملکرد

مجلس پنجم: البته شاید قراردادن برخی فعالیت‌های مجلس در خارج از قالب عملکرد مثبت مناسب نباشد از آن جهت که مجلس «خانه ملت» است و پر واضح است نمایندگانی که به عنوان امین مردم به این خانه راه می‌یابند تمام نیت و هدفشان عمل به تکلیفی است که بر دوش آنان نهاده شده است.

ولی در برخی موارد، ارائه یک طرح بدون ارزیابی جامع و کافی از تمام جنبه‌های آن و عدم بررسی این که ارائه چنین طرحی (در صورت تصویب یا حتماً رد آن) چه نتایج ناگواری را پدید خواهد آورد، می‌تواند به عنوان یک عملکرد غیر مثبت در تأمین نیازها و خواسته‌های مردم و احیای حقوق آنان معرفی گردد. نظیر این طرح‌ها که در مجلس پنجم ارائه گردید عبارتند از:

۱ - طرح انطباق امور اداری و فنی مؤسسات پزشکی با موازین شرع مقدس اسلام.

۲ - طرح الحاق یک بند به ماده شش فصل چهارم قانون مطبوعات (منع استفاده ابزاری از زن در مطبوعات)

۱ - طرح انطباق امور اداری و فنی مؤسسات پزشکی با موازین شرع

طراحان این طرح بدون در نظر گرفتن زوایای مسئله و نتایج اجرایی آن در سطح جامعه به ارائه آن پرداختند. ولی همان‌طور که قبلاً ذکر شد، هدف نمایندگان مجلس اجرای قوانین و مقررات شرع مقدس اسلام و به تبع آن قانون اساسی و در نهایت رفع نیازها و خواسته‌های مردم است. به‌همین دلیل هر چند ارائه طرح مذکور با عکس‌العمل شدید در مطبوعات مواجه گردید و افکار عمومی را تحت تأثیر

مشکلات مالی اجرایی و نتایج ناگواری که تصویب این طرح می‌توانست در پی داشته باشد، اشراف و آگاهی داشتند ولی در عین حال به خاطر این که به مخالفت با موازین شرع متهم نگردند به آن رای موافق دادند و این طرح به تصویب رسید. البته ذکر این نکته ضروری است که چنانچه مشکلات مالی این قانون حل گردد به گونه‌ای که بودجه لازم به این کار تخصیص داده شود تا زمینه اجرایی آن به نحو احسن فراهم گردد می‌تواند مشمر بوده و گامی باشد در جهت رعایت هرچه تمام‌تر موازین اسلامی.

متن کامل قانون انطباق امور اداری و فنی مؤسسات پزشکی با موازین شرع مقدس اسلام بدین شرح است:

ماده یکم: مؤسسات پزشکی نظیر بیمارستان، آزمایشگاه و امثال آن‌ها تحت هر نام و عنوان با اجازه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ایجاد شده یا خواهد شد (بخش خصوصی و دولتی) و واحدهای مشابه در دانشگاه‌های علوم پزشکی و کلیه کارکنان فنی و اداری آن‌ها مشمول مقررات این قانون می‌باشند.

ماده دوم: اتاق‌های رختکن، اتاق‌های اداری و دیگر قسمت‌های مربوط به بانوان باید با رعایت موازین شرعی از قسمت مردان مجزا گردد. در صورت عدم امکان جداسازی مکانی، لازم است به صورت زمانی این تفکیک بعمل آید.

تبصره - مؤسساتی که بعد از تصویب این قانون تاسیس می‌گردند موظف به رعایت مقررات این ماده در ساختمان مؤسسه می‌باشند.

ماده سوم: کارکنان زن و مرد واحدهای مشمول این قانون مکلف به رعایت پوشش کامل اسلامی و مراعات موازین شرعی اخلاقی و عرفی جامعه اسلامی در روابط کاری با یکدیگر و در برخورد با بیماران و سایر مراجعین می‌باشند.

ماده چهارم: بیماران و سایر مراجعین به مکان‌های یاد شده موظف به رعایت موازین اسلامی در مورد پوشش و رفتار خود هنگام عیادت می‌باشند.

ماده پنجم: اقدامات تشخیصی، درمانی، جایجایی بیماران و... باید توسط کارکنان هم جنس به عمل آید. در موارد ضروری به تشخیص بالاترین مسئول مرکز با رعایت ضوابط شرعی و حضور یکی از کارکنان هم جنس یا یکی از محارم بیمار می‌توان از کارکنان هم جنس استفاده کرد. بستاری از اطفال زیر ۱۴ سال منحصراً توسط کارکنان زن انجام می‌گیرد.

مواد شش و هفت به مسوولان اجرای این قانون و مجازات متخلفین از قانون انطباق اشاره دارد.

۲- طرح الحاق یک بند به ماده‌ی شش فصل چهارم قانون مطبوعات (منع استفاده ابزاری از زن در مطبوعات).

ارائه کنندگان این طرح، خواستار درج موارد ذیل به عنوان موارد ممنوعیت در قانون مطبوعات شدند: استفاده ابزاری از زن در تصاویر و محتوا، تحقیر و توهین به جنس زن، ترغیب به تشریفات و تجملات، ایجاد تضاد بین زن و مرد از طریق دفاع خارج از موازین شرعی و قانونی از حقوق آنان.

موافقان طرح مذکور ضرورت تصویب آن را ناشی از فضای ایجاد شده در مطبوعات عنوان می‌کردند مبنی بر این که در مجله‌ها و روزنامه‌ها مطالبی نوشته می‌شود که در واقع تحریک زن به عنوان جنس زن باشد و او را در مقابل مردها قرار می‌دهند. از تصاویر زنان برای بالاتر رفتن تیراژ و فروش خویش استفاده می‌کنند و بدین وسیله از روحیه و ذات الگو طلب نسل جوان سوء استفاده می‌نمایند.

هرچند ارائه دهندگان این طرح، حسن نیت داشتند اما باید پرسید تصویب آن مشکل را حل خواهد کرد یا مشکلات بی‌شماری را در پی خواهد داشت؟ زیرا در وهله اول باید به این نکته توجه داشت که تمام افراد متدین و آگاه جامعه ما با سوءاستفاده زن به عنوان کالا مخالفند خصوصاً اکثریت قریب به اتفاق اهل مطبوعات نیز از این نوع سودجویی‌ها ناخشنودند و به خود اجازه بی‌حرمتی و اهانت به زنان را نمی‌دهند. در ثانی آیا نوشتن مطالبی در مورد حقوق زنان و آگاه نمودن ایشان، از آن جایی که با منافع مردان در تضاد است نباید صورت گیرد؟ چرا که طرح مسائل حقوقی و آشنا نمودن زنان با حقوق خویش نباید به عنوان مقابله با جنس مرد تلقی گردد. نکته مهم دیگر آن که تمام موارد مذکور در این طرح در قانون مطبوعات وجود دارد و تامین کننده است. زیرا در بند دو از ماده شش قانون مطبوعات آمده است: «اشاعه فحشا و منکرات و انتشار عکس‌ها و تصاویر خلاف عفت عمومی»

در ماده‌ی ۲۸ آمده است: «انتشار عکس‌ها و تصاویر و مطالب خلاف عفت عمومی موجب تعزیر شرعی است و اصرار بر آن موجب تشدید تعزیر و لغو پروانه خواهد شد.»

در ماده‌ی ۳۰ آمده است: «افتراء به مقامات، نهادها، ارگان‌ها و هر یک از افراد کشور و توهین به اشخاص حقیقی و حقوقی که حرمت شرعی دارند گرچه از طریق انتشار عکس یا کاریکاتور باشد.»

در بند سه از ماده‌ی شش آمده است: «تبلیغ و ترویج اسراف و تبذیر»

و نهایتاً در بند چهار از ماده شش آمده است: «ایجاد اختلاف مابین اقشار جامعه به ویژه از طریق مسائل نژادی و قومی و... بنابراین می‌بینیم که قانون مطبوعات نظر طراحان محترم را تامین می‌کرد و خلأ قانونی در این زمینه وجود نداشت. مشکل عدم وجود قانون نیست. مشکل در نظارت است.

طرح مذکور نهایتاً به عنوان بند پنج ماده شش قانون مطبوعات، عیناً به تصویب رسید:

ماده واحده - بند ذیل به عنوان بند پنج به ماده شش قانون مطبوعات الحاق می‌گردد:

۵- استفاده‌ی ابزاری از زن در تصاویر و محتوا، تحقیر و توهین به جنس زن، ترغیب به تشریفات و تجملات، ایجاد تضاد بین زن و مرد از طریق دفاع خارج از موازین شرعی و قانونی از حقوق آنان.

قوانینی که در طول چهار سال دوره‌ی پنجم در مورد زنان و خانواده به تصویب رسیده است تعداد

انگشت‌شماری را شامل می‌شود و این جای بسی تأسف است چرا که ما چشم به نمایندگان زن حاضر در مجلس داشتیم تا تلاش خود را در جهت ارائه طرح‌های کارشناسانه مبذول دارند که متضمن عدالت اجتماعی و برابری زنان بوده تظلم ایشان را در جامعه اسلامی کاهش دهد و امکاناتی برای پشتیبانی از زنان بی‌سرپرست فراهم نماید. مشکلات و دشواری‌های زنان جامعه ما بی‌شمار است و اگر نمایندگان زن در طول فرصت طولانی چهار سال تنها به موارد محدودی پرداخته‌اند و به جای همدلی با زنان آسیب‌پذیر بیشتر وقت خود را مصروف مباحث سیاسی و یا تکراری کرده‌اند، تأسف ما را دو چندان می‌کند. خصوصاً از آن جهت که قبل از شروع جلسات مجلس، فرصتی به نمایندگان داده می‌شود تا نطق‌هایی را بیان کنند. متأسفانه نمایندگان زن حتا از این فرصت نیز بهره‌ای نبردند و تنها چند نفر از آنان در تمام طول دوره‌ی پنجم نطق داشتند که آن هم در حواشی سخنان خویش به صورت جزئی مسائل و مشکلات زنان را یادآور شدند و این در حالی است که آن هم مردم خصوصاً قشر زنان جامعه و حتا خود نمایندگان مجلس از نمایندگان زن انتظار دارند که علاوه بر رسیدگی به مسائل مجلس، در مورد مشکلات زنان احساس مسؤلیت بیش‌تری کنند.

ضرورت بررسی عملکرد نمایندگان دوره‌ی پنجم و طرح این گفتار، بیش‌تر از آن جهت که به انتخابات مجلس ششم نزدیک می‌شویم، احساس می‌گردید. بنابراین با در نظر گرفتن تمامی مسائل، سعی در انتخاب افرادی نمایم که شناخت صحیحی از مجلس و مقام نمایندگی داشته باشند و بتوانند برنامه‌ها و طرح‌های متناسب با خواسته‌های مردم را ارائه دهند. به خصوص روی سخن ما با زنان آگاه این مرز و بوم است که به پیروی از فرمایشات مقام معظم رهبری که فرمودند: «اکنون این ضرورت احساس می‌شود که بانوان اهل معرفت، حکیم، سنجیده و عاقل وارد میدان مبارزه برای تامین حقوق واقعی زن مسلمان شونده‌اجازه ورود افراد بی‌اطلاع را به عرصه تصمیم‌گیری در مسائل زنان ندهند.» □

پانویشت:

- ۱- اصل ۲۱ قانون اساسی.
- ۲- مصوب تاریخ ۷۵/۹/۱۴
- ۳- مصوب تاریخ ۷۶/۳/۶
- ۴- مصوب تاریخ ۷۶/۸/۱۱
- ۵- مصوب تاریخ ۷۶/۸/۱۱
- ۶- مصوب تاریخ ۷۶/۵/۸
- ۷- مصوب تاریخ ۷۶/۱۱/۸
- ۸- مصوب تاریخ ۷۷/۱۱/۱۳
- ۹- مصوب تاریخ ۷۷/۳/۲۴
- ۱۰- مصوب تاریخ ۷۷/۱/۱۸
- ۱۱- مصوب تاریخ ۷۷/۶/۱
- ۱۲- مصوب تاریخ ۷۷/۸/۱۰
- ۱۳- مصوب تاریخ ۷۶/۱۲/۲۷
- ۱۴- مذاکرات علنی مجلس - جلسه ۲۹ ص ۲۹
- ۱۵- مذاکرات علنی مجلس - جلسه ۲۹ ص ۲۲
- ۱۶- مذاکرات علنی مجلس - جلسه ۱۸۷ ص ۲۶